

Piotr Szukalski
Instytut Socjologii
Uniwersytet Łódzki
pies@uni.lodz.pl

Rozwój demograficzny dawnych i obecnych stolic województw

Uchwalony 20 lat temu nowy podział administracyjny kraju spowodował, że liczba stolic województw znacząco się zmniejszyła. W miejsce 49 województw funkcjonujących w latach 1975-1988 od 01.01.1999 pojawiło się jedynie 16 regionów, choć posiadających jednocześnie 18 stolic. W przypadku dwóch bowiem województw (kujawsko-pomorskie, lubuskie) w innej miejscowości znajduje się siedziba reprezentanta rządu w terenie (tj. wojewody), w innej zaś siedziba sejmiku samorządowego i zarządu województwa, a zatem miejsca utożsamiane ze stolicą.

Bycie miastem wojewódzkim uznawane było i jest za ważny czynnik rozwoju, choćby z uwagi na zapewnienie dużej liczby stabilnych miejsc pracy w administracji rządowej i samorządowej. Miejsce takie staje się również samoistnie regionalnym centrum edukacyjnym (zwłaszcza na poziomie kształcenia ponadmaturalnego), handlowym, kulturalnym. Dodatkowo, stolica regionu staje się jego wizytówką, z reguły przyciągając nadreprezentację publicznych inwestycji. Utrata statusu stolicy oznacza zatem stratę wielu przywilejów obniżających znaczenie danego ośrodka miejskiego. Stąd też w okresie poprzedzającym wprowadzenie reformy podziału administracyjnego miasta mające utracić status stolicy województwa dostały swoistą rekompensatę, tj. ofertę utrzymania filii większości urzędów o znaczeniu regionalnym oraz – co z punktu widzenia niniejszego opracowania zdecydowanie ważniejsze – możliwość przekształcenia się – niezależnie od swej wielkości – w miasto na prawach powiatu. Możliwość taka na normalnych zasadach dotyczyła jedynie miast mających przynajmniej 100 tys. mieszkańców, tymczasem wiele spośród dawnych stolic nie było miastami dużymi, lecz jedynie średniej wielkości. Możliwość taka traktowana była jako rodzaj zadośćuczynienia ambicjom tych dotychczasowych stolic regionów, które odtąd stać się miały zwykłymi miastami. Z oferty takiej skorzystały prawie wszystkie dawne miasta wojewódzkie, albowiem tylko Ciechanów, Piła i Sieradz wolały stać się jedynie stolicą powiatu ziemskiego. Choć Ciechanów i Sieradz były najmniejszymi miastami wojewódzkimi, to niewiele (o 2-3 tys. osób) różniły się od Skierniewic czy Krosna, które jednak stały się powiatami grodzkimi. W przypadku Piły miasto to było większe od ¼ ówczesnych stolic województw.

Podstawowym celem niniejszego opracowania jest sprawdzenie, czy z punktu widzenia przemian ludnościowych utrata funkcji stolicy administracyjnej regionu rzeczywiście prowadzi do pogorszenia się sytuacji danego miasta. Stąd też dokonano dalej porównania zmian liczby ludności w okresie funkcjonowania starego podziału administracyjnego, w ostatnich dwóch dekadach oraz prognoz GUS w tym zakresie.

Okres pomiędzy 1975 a 1995 dla wszystkich dawnych miast wojewódzkich był czasem szybkiego rozwoju ludnościowego (tab. 1, tab. 2). Działo się tak zarówno dlatego, iż w latach 1970. i 1980. liczba ludności Polski wciąż wzrastała, ale również pod wpływem występujących w tym czasie, a powiązanych ze sobą, zjawisk urbanizacji i koncentracji ludności w większych ośrodkach miejskich. W efekcie w dwudziestolecie 1975-1995 we wszystkich dawnych stolicach liczba ludności rosła, najmniej w Katowicach (o 2,3%), Łodzi (o 3,1%) i Wałbrzychu (o 8,8%), najbardziej zaś w Łomży

(o 118,3%), Suwałkach (o 117,7%) i Sieradzu (o 106%). Patrząc na cel niniejszego opracowania, warto wyróżnić przeszłe i obecne stolice województw. W tych pierwszych liczba ludności w tym dwudziestolecu wzrosła łącznie z 2,073 mln do 2,978 mln, czyli o 43,7%. W tych drugich z 6,722 mln do 7,796 mln, a zatem o 16%. Zatem wówczas to te mniejsze miasta-stolice były głównym wygranym zachodzących między 1975 a 1995 r. zmian.

Tabela 1

Liczba ludności w latach 1975-2017 (stan na koniec roku) w obecnych miastach wojewódzkich (w tys. osób)

Miasto	1975	1995	2000	2005	2010	2015	2017	Zmiana 1995-2017 1995=100
Białystok	195,4	278,5	289,2	291,8	294,2	296,0	297,3	106,8
Bydgoszcz	322,7	386,1	375,7	366,1	364,4	355,6	352,3	91,3
Gdańsk	421,0	463,0	463,0	458,1	460,5	462,2	464,3	100,3
Gorzów Wlkp.	87,2	124,8	125,8	125,4	124,6	123,8	124,3	99,6
Katowice	343,7	351,5	330,6	317,2	311,4	299,9	296,3	84,3
Kielce	151,2	213,8	213,5	208,2	202,5	198,0	196,8	92,1
Kraków	684,6	745,0	758,7	756,6	757,7	761,1	767,3	103,0
Lublin	272,0	354,6	358,9	355,0	349,5	340,7	339,9	95,9
Łódź	798,3	823,2	798,4	767,6	730,6	701,0	690,4	83,9
Olsztyn	112,6	167,9	172,8	174,5	175,4	173,4	173,1	103,1
Opole	106,0	130,2	130,4	128,3	122,7	118,9	128,1	98,4
Poznań	516,0	581,2	582,3	567,9	555,6	542,3	538,6	92,7
Rzeszów	95,8	160,3	160,8	158,5	179,2	185,9	189,7	118,3
Szczecin	369,7	418,2	416,7	411,1	410,2	405,7	403,9	96,6
Toruń	149,2	204,7	210,2	208,0	205,1	202,7	202,6	99,0
Warszawa	1436,1	1635,1	1610,5	1697,6	1700,1	1744,4	1764,6	107,9
Wrocław	575,9	642,0	640,6	635,9	630,7	635,8	638,6	99,5
Zielona Góra	84,2	116,3	118,1	118,2	119,0	138,7	139,8	120,2
Razem	6721,6	7796,2	7756,2	7746,0	7693,4	7686,2	7707,8	98,9

Źródło: *Roczniki Demograficzne* z odpowiednich lat i obliczenia własne

Kolorem zielonym zaznaczono miasta o najlepszej sytuacji, a czerwonym te o najgorszej

Sytuacja zaczęła się diametralnie zmieniać po zmianie administracyjnego podziału kraju. Uwidoczniła się wówczas narastająca z czasem różnica pomiędzy zmianą liczby ludności obu porównywanych w niniejszym opracowaniu kategorii miast. Jej najbardziej wyrazistym przykładem jest porównanie tempa zmian – o ile między 1995 a 2017 ludność obecnych miast wojewódzkich zmniejszyła się niezauważalnie, o 1,1%, o tyle w przypadku miast, które utraciły status stolicy województwa spadek był zdecydowanie bardziej widoczny, sięgając średnio 6,7%. W rzeczywistości sytuacja byłych stolic była jeszcze gorsza, albowiem w ich przypadku proces suburbanizacji – a zatem osiedlania się zamożniejszej części ludności na terenach podmiejskich, czyli rozlewania się miast na przedmieścia – był mniej zaawansowany. Jeszcze słabiej widoczne było osiedlanie się na terenach podmiejskich innej imigrującej ludności, która w przypadku największych ośrodków miejskich preferuje siedlanie się pod miastem z uwagi na niższy koszt zakupu mieszkań, domów czy działek. Zatem demograficzna i ekonomiczna siła ośrodka (definiowanego jako miasto i połączony funkcjonalnie teren je okalający) malała szybciej w przypadku starych stolic niż tych obecnych.

Jednakże zdawać sobie należy sprawę, iż depopulacja miast nie jest bynajmniej zjawiskiem, które w Polsce pojawiło się jako rezultat zmian administracyjnego podziału kraju. Jest to inny etap występujących już od lat 1960. procesów depopulacyjnych, które w pierwszej kolejności dotknęły ludności wsi obszarów peryferyjnych, zaś z biegiem czasu zaczęły również dosięgać miast wpieryw najmniejszych, położonych z dala od centrów gospodarczych kraju, zaś następnie miast średnich i największych.

Tabela 2
Liczba ludności w latach 1975-2017 w byłych miastach wojewódzkich (w tys. osób)

Miasto	1975	1995	2000	2005	2010	2015	2017	Zmiana 1995-2017 1995=100
Biała Podlaska	31,8	56,5	57,9	58,1	58,1	57,4	57,5	101,9
Bielsko-Biała	120,9	180,4	178,6	176,9	174,8	172,6	171,5	95,1
Chelm	45,6	69,4	69,0	68,2	66,5	64,3	63,3	91,2
Ciechanów	27,3	46,8	46,6	45,9	45,5	44,5	44,3	94,6
Częstochowa	200,3	259,1	253,1	246,9	237,2	228,2	224,4	86,6
Elbląg	97,3	128,6	128,3	127,3	124,9	121,6	120,9	94,0
Jelenia Góra	58,8	93,5	90,1	87,0	84,0	81,0	80,1	85,7
Kalisz	87,3	106,7	110,1	108,8	105,6	102,8	101,6	95,2
Konin	49,8	83,0	82,6	80,8	78,7	75,9	74,8	90,2
Koszalin	77,6	111,5	108,9	107,9	109,3	108	107,7	96,6
Krosno	33,1	49,3	48,5	47,8	47,5	46,8	46,6	94,6
Legnica	82,1	107,9	107,4	105,8	103,4	100,9	100,3	92,9
Leszno	37,5	61,5	63,1	64,0	64,7	64,6	64,2	104,5
Łomża	29,0	63,3	63,8	63,8	63,2	62,7	63,1	99,6
Nowy Sącz	48,6	82,3	84,4	84,7	84,4	83,9	84,0	102,1
Ostrołęka	28,0	54,2	54,3	53,8	53,6	52,6	52,2	96,4
Piła	49,3	76,0	74,9	75,1	74,9	74,1	73,8	97,1
Piotrków Trybunalski	64,2	81,2	81,2	79,7	76,9	75,2	74,3	91,5
Płock	87,8	127,2	128,6	127,5	124,7	121,7	120,8	95,0
Przemyśl	57,4	68,8	68,2	66,9	65,1	62,7	61,8	89,9
Radom	175,3	232,6	230,5	227,0	221,7	216,2	214,6	92,2
Siedlce	44,3	74,6	76,5	77,1	76,3	76,9	77,7	104,1
Sieradz	21,8	44,9	44,5	44,2	44,0	42,9	42,6	94,9
Skieriewice	26,9	48,1	48,4	48,8	48,6	48,4	48,3	100,5
Ślupsk	77,6	102,6	100,4	98,7	96,0	92,5	91,5	89,2
Suwałki	30,6	66,6	68,9	69,3	69,2	69,4	69,6	104,4
Tarnobrzeg	26,8	50,7	50,3	50,1	48,9	47,8	47,4	93,5
Tarnów	97,8	121,9	120,8	117,6	114,2	110,6	109,7	89,9
Wałbrzych	128,0	139,2	131,7	126,5	120,2	115,5	113,6	81,6
Włocławek	90,6	123,1	121,8	119,9	117,0	113,0	111,8	90,8
Zamość	39,1	66,5	67,1	66,8	66,1	64,8	64,4	96,7
Razem	2072,5	2978,0	2960,5	2922,9	2865,2	2799,5	2778,4	93,3

Źródło: Roczniki Demograficzne z odpowiednich lat i obliczenia własne

Wszak ostatnie 2 dekady to czas zmniejszania się ludności i największych polskich miast. Dotyczyło to 11 spośród 18 obecnych miast wojewódzkich, choć jedynie w przypadku Bydgoszczy, Katowic, Kielc, Łodzi i Poznania skala spadku była znaczna, tj. ponad 5%.

Co dziwne, skala maksymalnego spadku liczby ludności jest w przypadku obu grup miast porównywalna. Tymczasem obecne miasta wojewódzkie zdecydowanie wygrywają, gdy spojrzeć z perspektywy maksymalnych wzrostów. Zdawać sobie należy jednak sprawę z tego, iż te maksymalne wzrosty wynikają nie z aż tak dużej atrakcyjności Zielonej Góry czy Rzeszowa, lecz są rezultatem przyłączenia do tych miast nowych terenów z ich ludnością.

W dalszej kolejności przyjrzymy się spodziewanych w trakcie następnych kilkunastu lat zmianom liczby ludności (tab. 3, tab. 4). W tym celu wykorzystamy prognozę ludności GUS z 2014 r. oraz opracowaną 3 lata później prognozę ludności gmin w przypadku tych byłych miast wojewódzkich, które nie uzyskały statusu powiatu grodzkiego (prognoza GUS operuje powiatami jako najmniejszymi jednostkami administracyjnymi). To samo dodatkowe źródło wykorzystane zostanie dla Zielonej Góry, miasta w przypadku którego ostatnia prognoza nie uwzględniała zmian administracyjnych – w tym przypadku nieuwzględnianie zaistniałych zmian powierzchni oznaczałoby trzymanie się projekcji operujących na wejściu podstawą zanizoną o ok. 20 tys. osób.

Tabela 3
Zmiana liczby ludności aktualnych miast wojewódzkich w latach 2017-2030 (w tys. osób)

Miasto	2017	2020	2025	2030	Zmiana 2017-2030 2017=%
Białystok	297,3	293,5	290,9	286,7	96,4
Bydgoszcz	352,3	343,8	331,7	318,6	90,4
Gdańsk	464,3	457,8	453,6	447,3	96,3
Gorzów Wielkopolski	124,3	121,7	119,1	116,0	93,3
Katowice	296,3	287,3	274,6	261,1	88,1
Kielce	196,8	190,3	182,7	174,3	88,6
Kraków	767,3	759,2	756,5	749,3	97,7
Lublin	339,9	333,6	325,2	314,9	92,6
Łódź	690,4	668,4	638,0	606,8	87,9
Olsztyn	173,1	172,2	170,0	166,9	96,4
Opole	128,1	115,7	112,1	108,1	84,4
Poznań	538,6	526,1	508,5	488,2	90,6
Rzeszów	189,7	187,9	190,1	190,8	100,6
Szczecin	403,9	398,4	390,7	381,7	94,5
Toruń	202,6	197,2	192,2	186,2	91,9
Warszawa	1764,6	1748,0	1756,0	1755,5	99,5
Wrocław	638,6	625,5	619,8	611,4	95,7
Zielona Góra	139,8	140,1	140,5	140,3	100,4
Razem	7707,9	7566,7	7452,2	7304,1	94,4

Źródło: *Roczniki Demograficzne* z odpowiednich lat i obliczenia własne

Ponownie porównanie obu kategorii miast wskazuje na zdecydowanie lepszą sytuację obecnych miast wojewódzkich. Żadna z byłych stolic nie tylko nie doświadczy – według prognoz GUS – wzrostu liczby ludności, zaś w perspektywie najbliższych kilkunastu lat jedynie dwie (Siedlce

i Suwałki) zapewnią sobie stabilizację swej populacji (którą – mało ambitnie – zdefiniujemy tu jako spadek liczby ludności o nie więcej niż 5% między 2017 a 2030). Tymczasem takiej sytuacji 1/3 obecnych stolic regionów doświadczy. Jedynie 4 na 18 aktualnych stolic doznają spadku liczby ludności o więcej niż 10% w tym okresie, podczas gdy stanie się to doświadczeniem 11 spośród pozostałych 31 badanych miast. Ponownie jak w przypadku analizy danych z ostatniego dwudziestolecia były i obecne stolice nie różnią się maksymalnymi poziomami spadków liczby ludności, lecz wyraźnie poziomem zmian w miastach o najlepszej sytuacji.

Tabela 4
Zmiana liczby ludności byłych miast wojewódzkich w latach 2017-2030 (w tys. osób)

Miasto	2017	2020	2025	2030	Zmiana 2017-2030 2017=100
Biała Podlaska	57,5	56,7	55,7	54,3	94,4
Bielsko-Biała	171,5	167,2	162	156,3	91,1
Chelm	63,3	62,3	59,7	56,8	89,7
Ciechanów	44,3	43,4	42,0	40,3	91,0
Częstochowa	224,4	218,7	208,6	198,1	88,3
Elbląg	120,9	117,8	114,0	109,7	90,7
Jelenia Góra	80,1	77,3	73,6	69,9	87,3
Kalisz	101,6	100,0	96,9	93,6	92,1
Konin	74,8	72,3	68,5	64,3	86,0
Koszalin	107,7	106,2	103,7	100,9	93,7
Krosno	46,6	45,6	44,2	42,4	91,0
Legnica	100,3	98,1	95,0	91,5	91,2
Leszno	64,2	63,5	62,4	60,9	94,9
Łomża	63,1	60,8	59,1	57,2	90,6
Nowy Sącz	84,0	82,2	80,6	78,5	93,5
Ostrołęka	52,2	51,0	49,3	47,2	90,4
Piła	73,8	72,8	71,0	68,9	93,4
Piotrków Trybunalski	74,3	72,4	69,7	66,9	90,0
Płock	120,8	118,6	115,0	110,6	91,6
Przemysł	61,8	60,6	58,1	55,4	89,6
Radom	214,6	210,2	203,3	195,4	91,1
Siedlce	77,7	76,0	75,2	73,8	95,0
Sieradz	42,6	41,7	40,2	38,5	90,4
Skiernewice	48,3	47,4	46,3	45,0	93,2
Słupsk	91,5	89,6	86,1	82,3	89,9
Suwałki	69,6	68,6	67,9	66,7	95,8
Tarnobrzeg	47,4	45,7	43,6	41,3	87,1
Tarnów	109,7	106,2	101,4	96,2	87,7
Wałbrzych	113,6	110,5	104,9	99,2	87,3
Włocławek	111,8	109,6	105,4	100,9	90,3
Zamość	64,4	62,3	59,9	57,3	89,0
Razem	2778,4	2715,3	2623,3	2520,3	90,7

Źródło: *Roczniki Demograficzne* z odpowiednich lat i obliczenia własne

Jak z niniejszego opracowania wynika, miasta duże i średnie pełniące w latach 1975-1998 funkcje stolic ówczesnych województw były i są zdecydowanie bardziej podatne na zmiany demograficzne w porównaniu z tymi dużymi i wielkimi miastami, które były wówczas i obecnie są stolicami regionów.

Zaznaczyć trzeba jednak wyraźnie, iż nawet w przypadku gdyby dokonano powrotu do starego podziału administracyjnego, nie oznaczałoby to automatycznie zdecydowanej poprawy sytuacji demograficznej dawnych miast wojewódzkich. W dzisiejszej Polsce tylko kilka największych ośrodków miejskich uznawanych jest za wystarczająco atrakcyjne, aby dzięki napływowi (prawie) zniwelować niekorzystne zmiany w zakresie ruchu naturalnego i suburbanizacji. Co więcej, tylko tych kilka miast zdołało w praktyce stworzyć wokół siebie na tyle silny i atrakcyjny obszar metropolitarny, aby nawet w sytuacji występowania niekorzystnych tendencji na terenie samego miasta można było w miarę optymistycznie oceniać sytuację demograficzną samego obszaru metropolitarnego.

Poprawy zatem sytuacji demograficznej byłych stolic należy szukać wśród odpowiedzi na te same czynniki, które odpowiadają za depopulację miast średniej wielkości, jak i tych dużych. Są to przede wszystkim: budowanie warunków służących możliwości realizacji planów prokreacyjnych, podnoszenie atrakcyjności miejsc pracy, konsumpcji, rekreacji i zamieszkiwania, budowanie większej identyfikacji młodzieży z „małymi ojczyznami”, otwarcie się na imigrantów, którzy w warunkach wzrostu niedoborów na rynku pracy gotowi są do osiedlania się w tych miejscach, które zapewniają dobre warunki pracy i życia.

Literatura:

- GUS, 2017, *Prognoza ludności gmin na lata 2017-2030*, <http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/ludnosc/prognoza-ludnosc/prognoza-ludnosc-gmin-na-lata-2017-2030-opracowanie-eksperymentalne,10,1.html>
- RRL (Rządowa Rada Ludnościowa), 2018, *Sytuacja demograficzna Polski - Raport 2016-2017*, <http://bip.stat.gov.pl/organizacja-statystyki-publicznej/rzadowa-rada-ludnoscowa/publikacje-rzadowej-rady-ludnoscowej/sytuacja-demograficzna-polski/>
- Śleszyński P., 2016, *Delimitacja miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze*, Ekspertyza dla MIiR, https://www.mir.gov.pl/media/40741/Ekspertyza_PAN.pdf
- Szukalski P., 2014, *Depopulacja dużych miast w Polsce*, „Demografia i Gerontologia Społeczna. Biuletyn Informacyjny”, nr 7, <http://dspace.uni.lodz.pl:8080/xmlui/handle/11089/5090>
- Szukalski P., 2018, *Przyszłość demograficzna stolic województw: Na ile należy wierzyć w wyniki prognoz?*, „Demografia i Gerontologia Społeczna. Biuletyn Informacyjny”, nr 2, <http://hdl.handle.net/11089/24791>